

УДК 346:[334.7+347.72](477)

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2023.20.17>

Щербина Б. С.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
orcid 0000-0001-5388-7600

ЗДІЙСНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

Постановка проблеми. Триваючий воєнний стан в Україні відобразився на здійсненні корпоративних прав. Згідно із чинним законодавством України під корпоративними правами розуміються права особи, що посвідчують права особи у статутному фонді товариства чи господарської організації, що полягають у створенні механізмів здійснення управління останні, отриманні частини прибутку суб'єкта господарювання, та права на отримання частини майна організації при її ліквідації [1].

Отже, здійснення корпоративних прав особи вимагає постійних трансформаційних змін, в тому числі обумовлених воєнного стану. Регламентация здійснення корпоративних прав вимагає спеціального нормативного забезпечення, що має відображати особливості воєнного стану.

Стан наукової розробки проблеми. Встановлення особливостей реалізації корпоративних прав неодноразово здійснювалось у наукових працях О.М. Вінник [2], І.В. Лукач [3], Д.І. Погрібний [4, с. 75–79] та ін. Однак при цьому очевидно, що питання здійснення корпоративних прав в умовах воєнного стану досліджено фрагментарно.

Метою дослідження є визначення особливостей реалізації корпоративних прав в цілому, і зокрема, в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 року визначено, що на період воєнного стану проведення загальних зборів акціонерів акціонерного товариства або учасників корпоративного інвестицій-

ного фонду як форми реалізації корпоративних прав має відбуватися виключно шляхом дистанційного проведення, що відображено у Тимчасовому порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду [5; 6].

Нормативно-правове забезпечення реалізації корпоративних прав в умовах відбувається на рівні законодавчих актів, а також актів підзаконної дії. Відповідно до Закону України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [7] відповідно до запроваджених змін висувалася вимога щодо проведення річних загальних зборів до 31.12.2022 року. Встановлено, що загальні збори акціонерів мають бути проведені протягом 90 днів після завершення дії воєнного стану.

Чинним законодавством України встановлено, що закінчення строку діяльності наглядової ради корпоративного інвестиційного фонду в період дії воєнного стану передбачає їх пролонгацію. Орган, що уповноважений на організацію скликання загальних зборів, є водночас і центральним депозитарієм цінних паперів [8]. Обмеженим є обіг цінних паперів, крім того депозитні операції з цінними паперами на час воєнного стану також не допускаються. Не обмежуються операції із цінними паперами, які забезпечують здійснення Національним банком України монетарної та грошово-кредитної політики, а також здійснення Міністерством фінансів операцій з обслуговування державного боргу.

Здійснення корпоративних прав в умовах воєнного стану в Україні на нормативному рівні пов'язується із запровадженням спрощеної процедури щодо відкриття рахунків, та спрощенні можливостей із купівлі цінних паперів державного займу. Повсякчасно запроваджуються процедури електронного кваліфікованого підпису, що отримується через процедуру ідентифікації за допомогою засобів мобільного зв'язку, засобів ідентифікації через електронну пошту. Завершення воєнного стану своїм наслідком має відновлення звичайного режиму здійснення корпоративних прав, зокрема, протягом десяти робочих днів депозитарні установи та інвестиційні фонди мають запровадити заходи щодо завершення повної процедури ідентифікації та верифікації клієнтів, в тому числі шляхом особистого засвідчення документації.

Обмеженим у доступі є відомості про обіг цінних паперів на час воєнного стану. Так, згідно із положеннями постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164» [9]. Забезпечення інформаційної підтримки державної реєстрації, в тому числі змін до установчих документів, має здійснюватися лише державними реєстраторами.

За загальним правилом корпоративні права виникають з моменту державної реєстрації суб'єкта господарювання у встановленому чинним законодавством порядку.

Припинення суб'єкта господарювання, а отже і підставами припинення корпоративних прав є: смерть фізичної особи-підприємця; досягнення функціональної мети, задля реалізації якої створювалось об'єднання підприємств; визнання суб'єкта господарювання банкрутом; ухвалення розпорядчого акту, що спрямовується на припинення діяльності юридичної особи та інші підстави. При цьому звичайно не варто порівнювати та отожднювати смерть фізичної особи-суб'єкта підприємницької діяльності із виникненням

обставин, що спричинюють припинення (ліквідацію чи реорганізацію) юридичної особи як суб'єкта господарської діяльності.

Ліквідація суб'єкта господарювання може здійснюватися за добровільною заявою особи. Обґрунтуванням заяви може бути досягнення функціональної мети діяльності підприємства, або у зв'язку із закінченням строку, на який створювався суб'єкт, трансформація економічного спрямування діяльності особи тощо [10, с. 117].

В умовах воєнного стану здійснення корпоративних прав вимагає додаткового нормативно-правового забезпечення. Актуальними є питання нормативного забезпечення процедури поширення відомостей про носіїв корпоративних прав, доступу до відповідного реєстру та звітної документації. Із зазначеною метою було розроблено та прийнято ряд законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, зокрема: 1) Закон України від 27 липня 2022 року № 2463-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» [11]; 2) Закон України від «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [12]; 3) Про затвердження Порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду у період дії воєнного стану [13] та ін.

В умовах воєнного стану обмеженим є інформаційний обмін щодо емісії цінних паперів. Відповідно до чинного законодавства України встановлюється, що відкриття інформації про емісію цінних паперів у такі строки: поширення відомостей щодо емісії цінних паперів за 2021 звітний рік має бути розкрито протягом 90 днів після завершення дії воєнного стану; крім того поточна інформація за 2022 рік має бути оприлюднена також впродовж 90 днів після завершення дії воєнного стану.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» № 2463-IX [14] встановлюються обмеження для фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні. Уповноваженим органом у сфері обігу цінних паперів зупинено процесуальні дії, пов'язані із застосуванням деліктних повноважень.

Особливостей в умовах воєнного стану здобула звітність під час дії воєнного стану, що полягає у звільненні від застосування заходів адміністративної та/або кримінальної відповідальності за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або документів про реалізацію окремих корпоративних прав. Здійснення управління суб'єктом господарювання і здійснення корпоративних прав в умовах воєнного стану згідно із положеннями Тимчасового порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду 16.04.2020 року № 196 зі змінами. Головними пріоритетами є здійснення управління корпоративними правами дистанційно із застосуванням кваліфікованого електронного підпису.

До основних нововведень є створення умов для дистанційного проведення загальних зборів учасників господарських товариств, що допускає дистанційне заповнення бюлетенів учасниками загальних зборів і надсилання бюлетенів до особи, яка скликає загальні збори, через депозитарну систему

Анотація

Метою наукової статті є здійснення комплексної наукової розробки із встановлення змісту корпоративних прав в умовах євроінтеграції України. Визнано, що поширеною практикою є нормативного визначення підстав та припинення корпоративних прав для суб'єкта господарювання із моменту його державної реєстрації, що означає внесення відомостей до відповідного державного реєстру, та припиняється із моменту відображення у реєстрі інформації про припинення діяльності такої юридичної особи. Акцентовано, що підставами припинення корпоративних прав є: смерть фізичної особи-підприємця; досягнення функціональної мети, задля реалізації якої створювалось об'єднання підприємств; визнання суб'єкта господарювання банкрутом; ухвалення розпорядчого акту, що спрямовується на припинення діяльності юридичної особи та інші підстави. Встановлено, що підстави ліквідації суб'єкта господарювання можуть

України. Умови воєнного стану обумовили необхідність розвитку процесів диджиталізації суспільних відносин в цілому, і зокрема, у сфері здійснення корпоративних прав. Зокрема, створюються умови для здійснення кваліфікованого електронного підпису учасників корпоративного фонду. Також створюються можливості щодо забезпечення проведення загальних зборів учасників корпоративного фонду товариств, що розташовані на тимчасово окупованих територіях. Так, допускається проведення таких загальних зборів акціонерів акціонерних товариств впродовж 90 днів після завершення дії воєнного стану. Однією із ключових особливостей здійснення корпоративних прав в умовах воєнного стану є обмеження права управління, що може бути застосовано до учасників корпоративного фонду. Так само допустимим є обмеження права на отримання дивідендів, однак при цьому від органів управління господарським товариством вимагається створення умов для забезпечення наступництва корпоративних прав, що може бути в тому числі запроваджено шляхом заборони відчуження акцій юридичної особи.

Отже, головним пріоритетом при здійсненні корпоративних прав в умовах воєнного стану має бути визнано передусім питання безпеки учасників господарського товариства, а також встановлення та запровадження механізмів вирішення проблем кадрового забезпечення потреб виробництва та потреб регіону із його відновлення.

бути обумовлені як наявністю власного волевиявлення особи, так і дією зовнішніх факторів (рішення суду чи іншого уповноваженого органу державної влади; недотримання вимог по формуванню статутного капіталу; невиконання чи неналежне виконання зобов'язань перед кредитором чи кредиторами тощо). Зроблено висновок, що ухвалення рішення про ліквідацію особи здійснюється процедура ліквідації майна, що в тому числі передбачає задоволення вимог кредиторів, а також припинення дії корпоративних прав учасників товариства. Підкреслено, що в умовах воєнного стану здійснення корпоративних прав вимагає додаткового нормативно-правового забезпечення. З'ясовано, що до основних нововведень є створення умов для дистанційного проведення загальних зборів учасників господарських товариств, що допускає дистанційне заповнення бюлетенів учасниками загальних зборів і надсилання бюлетенів до особи, яка скликає загальні збори, через депозитарну систему України.

Ключові слова: господарські товариства, корпоративні відносини, корпоративні права, корпорація, управління, інформація, дивіденди, рішення загальних зборів, переведення прав та обов'язків, реалізація прав.

Shcherbyna B. S. Realization of corporate rights

Summary

The purpose of the scientific article is to carry out a comprehensive scientific study on establishing the content of corporate rights in the context of the European integration of Ukraine. It is recognized that a common practice is the normative determination of the grounds and termination of corporate rights for a business entity from the moment of its state registration, which means entering information into the relevant state register, and ceases from the moment information about the termination of the activity of such a legal entity is displayed in the register. It is emphasized that the grounds for termination of corporate rights are: death of a natural person-entrepreneur; achievement of the functional goal for which the association of enterprises was created; recognition of a business entity as bankrupt; adoption of an administrative act aimed at terminating the activity of a legal entity and other grounds. It has been established that the grounds for the liquidation of a business entity can be determined both by the presence of a person's own will, and by the action of external factors (a decision of a court or other authorized body of state power; non-compliance with the requirements for the formation of authorized capital; non-fulfillment or improper fulfillment of obligations to a creditor or creditors, etc.). It was concluded that the adoption of a decision on the liquidation of a person is carried out by the procedure of liquidation of property, which includes the satisfaction of creditors' demands, as well as the termination of the corporate rights of the company's participants. It is emphasized that in the conditions of martial law, the exercise of corporate rights requires additional regulatory and legal support. It was found that the main innovations include the creation of conditions for remote holding of general meetings of members of business associations, which allows remote filling in of ballots by participants of general meetings and sending ballots to the person convening the general meeting through the depository system of Ukraine.

Key words: business companies, corporate relations, corporate rights, corporation, management, information, dividends, decisions of general meetings, transfer of rights and obligations, realization of rights.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20140101/print>
2. Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення : монографія. Київ : Атіка, 2003. 352 с.

3. Лукач І.В. Господарсько-правове регулювання корпоративних відносин в Україні: теоретичні проблеми : дис. ... докт. юр. наук : 12.00.04. Київ, 2016. 474 с.
4. Погрібний Д.І. Особливості правового забезпечення діяльності транснаціональних корпорацій. *Право та інновації*. 2015. № 1. С. 75–79.
5. Про затвердження Тимчасового порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 16.04.2020 № 196. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0196863-20/print>
6. Про затвердження Порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду у період дії воєнного стану: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.07.2023 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0754863-23#n6>
7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
8. Щодо особливостей функціонування органів управління акціонерів акціонерного товариства на період дії воєнного стану : Рішення НКЦПФР від 16.03.2022 № 177. URL: <https://document.vobu.ua/doc/10651>
9. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-p#Text>
10. Господарське право : підручник. 4-е вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 640 с.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні : Закон України від 27 липня 2022 року № 2463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text>
12. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 3 березня 2022 року № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
13. Про затвердження Порядку скликання та дистанційного проведення загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду у період дії воєнного стану : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.07.2023 № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0754863-23#n6>
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні : Закон України від 27 липня 2022 року № 2463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#Text>